

De geboeide bestuurder

Stel, u bent een boeienkoning. Op een of andere manier bent u altijd in staat om u te bevrijden. Uw publiek, horloge in de hand, is altijd onder de indruk van de snelheid waarmee dat gebeurt. Soms kijkt u eens bij een collega-boeienkoning een leuke truc af waarmee uw act nóg sneller wordt. U heeft een prachtig leven, staat in elk geval eens per jaar op de voorpagina van de Elsevier, wordt uitgenodigd op allerlei feestjes en verdient een heel royaal belegde boterham.

Onlangs had u een wat vreemde, bijna absurde, ervaring: u zag een vacature voor een speciaal soort boeienkoning. U paste redelijk in het profiel, maar de positie was toch duidelijk anders. Ten eerste, u zou moeten optreden voor een publiek dat er niet een eenduidig criterium op na hield. Snelheid was aardig, maar ook hele andere dingen zouden een rol spelen: schoonheid, correcte behandeling van de sloten et cetera. Maar het publiek veranderde ook nog al eens van gedachte. Rotten tomaten zouden dan uw deel zijn. Ten tweede, u zou veel van uw vrijheid moeten inleveren. Tja. Die vrijheid heeft u nu net nodig om er telkens voor te zorgen dat u zich weer net sneller van uw boeien kunt ontdoen. Kleine sleuteltjes en pinnetjes, smeerolie, een goed potje schelden: het mocht allemaal. Maar dus niet in de geadverteerde positie, tenminste, niet altijd of alleen soms. Maar ook dat hing weer af van het publiek. Ten derde, u zou de enige in uw soort zijn. Dat klonk u goed in de oren. Maar hoe langer u erover nadacht, des te vervelender u ook dat aspect begon te vinden. Minder concurrentie was mooi, maar die concurrentie viel in uw huidige functie eigenlijk wel mee. U ontmoette wel eens een andere boeienkoning, maar de verleiding om een deal te sluiten was altijd aanwezig: hij de binnenstad, u de buitenwijken. Verder is het altijd een mooie gelegenheid om elkaars trucjes te bespreken. En dat laatste zou u wel heel erg missen in de geadverteerde baan. Ten slotte, tot overmaat van ramp, het salaris van de geadverteerde positie respecteerde de Houdini-norm! In vertwijfeling gooide u de krant op de grond, schudde uw hoofd en nam nog een slok wijn.

Is het moeilijker een goed bestuurder te zijn in de publieke sector dan in het bedrijfsleven? Ik ken de argumenten dat dit niet zo zou zijn. In de publieke sector zou er geen sprake zijn van concurrentie, klanten zouden niet om de publieke organisatie heen kunnen, en de organisatie wordt rijkelijk gesubsidieerd.

Deze argumenten lijken ook het uitgangspunt te zijn in

de discussie over de maximaal acceptabele salarissen van bestuurders in de (semi-)publieke sector: des te meer concurrentie, des te hoger het salaris mag zijn. Soms lees je over het "risico" waaraan een bestuurder bloot staat als zijnde bepalend voor het salaris dat een overheidsbestuurder mag verdienen. Dat lijkt dan te betekenen dat naarmate de afstand van de subsidiepotten van Den Haag groter wordt, het acceptabeler wordt dat salarissen toenemen omdat de onzekerheid over inkomsten toeneemt.

Ik ben niet overtuigd. Hier zijn twee tegenargumenten. Besturen in de publieke sector is moeilijker omdat de doelstelling onduidelijker is. Een bedrijf richt zich, hopelijk, op winstgevendheid op lange termijn. Waar richt een universiteit zich op? Buitenlandse Zaken? Waar zou het zich op moeten richten? Is er wel een eenduidig doel? Moet een universiteit goede studenten afleveren, veel studenten, of veel goede studenten? Wat zijn "goede studenten"? Wat is de goede tijdsbesteding qua onderwijs en onderzoek? Wat moet een universitair bestuurder verlangen van zijn of haar onderzoekers? Toepasbaarheid? Inzicht? Kennis? Inzicht en kennis voor wie? Belangengroepen strijden om aandacht zodat hun wensen zich vertalen in de primaire doelstelling(en) van een publieke organisatie. Omdat het krachtenveld vaak verandert, veranderen de antwoorden op bovenstaande vragen ook vaak. Besturen in de publieke sector is ook lastiger omdat bestuurders in deze sector minder vrijheid hebben om de toch al vagere doelen te realiseren. Prijzen liggen vaak vast, evenals de te leveren kwaliteit; er is vaak een leverplicht, terwijl de capaciteit maar moeilijk aangepast kan worden.

Als het zo is dat bestuurders in de publieke sector een moeilijkere rol hebben dan hun tegenhangers in het bedrijfsleven, moeten salarissen in de publieke sector dan eigenlijk niet hoger zijn dan in het bedrijfsleven? Het feit dat salarissen in de publieke sector met belastinggeld worden betaald, wordt door sommigen aangevoerd als een reden dat zij beperkt zouden moeten blijven. De logica ontgaat mij. Elke cent belastinggeld die uitgegeven wordt door de overheid moet verantwoord worden besteed. Gezien de moeilijkheid van het werk kan een hoog salaris verantwoord zijn. Ik hou het er maar op dat bestuurders in het bedrijfsleven meer betaald krijgen dan de bestuurders in de publieke sector omdat het eenvoudiger is vast te stellen of er "winst" geboekt is.